

Вовчук М.В.,

здобувач кафедри історії держави та права Національної академії внутрішніх справ

Порушення законодавства щодо відміни смертної кари в Українській Народній Республіці за часів центральної ради

Діяльність Української Центральної Ради, зокрема і законотворча, висвітлена у значній кількості історико-правових наукових досліджень. Над цим питанням працювали такі науковці, як В. Ф. Верстюк, Д. І. Дорошенко, П. П. Захарченко, О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко, О. В. Кузьминець, С. В. Кульчицький, О. М. Мироненко, О. П. Реснт, В. О. Рум'янцев, В. Ф. Солдатенко, В. М. Щербатюк та багато інших.

Однак слід зазначити, що, висвітлюючи законотворчу роботу УЦР, автори переважно розглядають факт відміни смертної кари в УНР часів Центральної Ради, залишаючи поза увагою масові факти застосування такого виду покарання військовослужбовцями армії УНР. Отже, з метою заповнення існуючої певної прогалини у дослідженні історії українського державотворення доби Центральної Ради стосовно причин порушення законодавства щодо відміни смертної кари за часів УЦР, у статті ми зупинимось переважно на розгляді саме цих недостатньо вивчених питань.

Нагадаємо, що смертна кара в УНР була скасована III Універсалом Центральної Ради. У документі наголошувалась: «Останніми часами ясні здобутки революції затемнено відновленою карою на смерть. Оповіщаємо: Віднині на землі Української Республіки смертна кара касується» [1].

Одним з найбільш резонансних прикладів порушення законодавства щодо відміни смертної кари є розстріл військовослужбовцями Армії УНР члена ЦР Є. Нероновича. Питання про те, чи був Є. Неронович на той час діючим членом Центральної Ради, а чи колишнім є досить спірним. Адже, будучи членом Центральної Ради, він на початку березня 1918 р. увійшов до складу радянського українського уряду – Народного Секретаріату, де був призначений спочатку народним секретарем внутрішніх справ, а згодом народним секретарем з військових справ. Але невдовзі вийшов зі складу цього уряду і порвав з радянською владою. 25 березня 1918 р. Є. Неронович був заарештований у с. Великі Сорочинці, де перебував у родичів дружини, та без суду розстріляний військовослужбовцями Армії УНР як член Народного Секретаріату, яким на той час він вже не був. Дана подія набула дуже широкого резонансу не тільки у Центральній Раді, а й в українському суспільстві, адже смертна кара в УНР була скасована. Згідно з повідомленням газети «Народна воля» від 7 квітня 1918 р. на засіданні Центральної Ради було ухвалено пропозицію утворити для розслідування обставин убивства Є. Нероновича особливу парламентську комісію [2].

В окремих випадках виявлення порушень законності представники слідчої комісії УЦР вимушені були втручатися у діяльність не тільки місцевих органів виконавчої влади, а й у неправомірну діяльність німецьких та австрійських військових властей. Переважно це стосувалося винесення німецькими або австрійськими військовими судами смертних вироків громадянам УНР. Так, наприклад, лише своєчасне втручання члена анкетно-слідчої комісії М. Гіндеса врятувало 12 громадян УНР від смертної кари з боку австрійських військових властей у м. Херсоні [3].

Але, зважаючи на те, що слідча комісія ЦР проіснувала лише близько трьох тижнів, ефективно протидіяти фактам застосування смертної кари військовослужбовцями у повній мірі вона не встигла, припинивши свою діяльність внаслідок державного перевороту 29 квітня 1918 р.

Список використаних джерел:

1. ЦДАВО України, ф. 1063, оп. 2, спр 2.
2. Народна воля. – 1918. – 7 квіт.
3. Народна воля. – 1918. – 24 квіт.